

AGNIESZKA NALEWAJEK*

Wydział Nauk Historycznych

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

ORCID: 0000-0001-5155-4511

**MIĘDZY DWOREM KRÓLEWSKIM A SENATEM.
NOMINACJE OSÓB Z KRĘGÓW DWORSKICH
NA GODNOŚCI SENACKIE ZA PANOWANIA
KRÓLA JANA OLBRACHTA**

**Between the royal court and the Senate. Nominations of people from court circles
for the Senate during the reign of King Jan Olbracht**

Abstract

After the death of king Kazimierz Jagiellończyk (d. 1492), in whose reign the bicameral General Crown Sejm was formed, consisting of the Senate and the Chamber of Deputies, filling vacancies in the Senate was a key criterion for the appointment of episcopal positions and the highest offices used by his successor, Jan Olbracht (1492-1501). He used a personnel policy to influence the Senate by filling the upper house with his closest royal associates. Senatorial vacancies were filled mainly by court members associated with the Crown office, royal officials and secretaries. The royal court was a school shaping future Senators of the Republic of Poland.

Keywords: King Jan Olbracht, Sejm, Senate, royal court, senatorial vacancies

Abstrakt

Po śmierci króla Kazimierza Jagiellończyka (zm. 1492), za panowania którego doszło do ukształtowania dwuizbowego sejmu walnego koronnego składającego się z senatu i izby poselskiej, obsada godności senackich stanowiła kluczowe kryterium przy nominacjach na godności biskupie oraz najwyższe urzędy stosowane przez jego następcę, Jana Olbrachta (1492-1501). Wykorzystywał on politykę personalną do wywierania wpływu na kształt senatu poprzez obsadzenie izby wyższej najbliższymi współpracownikami królewskimi. Godności senackie otrzymywali głównie członkowie dworu związani z kancelarią koronną,

* Dr Agnieszka Nalewajek – adiunkt w Katedrze Historii Nowożytnej w Instytucie Historii WNH UKSW w Warszawie. Prowadzi badania nad kulturą i społeczeństwem staropolskim, polskim dworem królewskim, rodami szlacheckimi. Email: a.nalewajek@uksw.edu.pl.

urzędnicy i sekretarze królewscy. Dwór monarszy był szkołą kształtującą przyszłych senatorów Rzeczypospolitej.

Słowa kluczowe: król Jan Olbracht, sejm, senat, dwór królewski, godności senackie

Za datę najstarszego sejmu walnego koronnego dwuizbowego uważa się rok 1468, w którym doszło do sejmu generalnego w Piotrkowie z udziałem króla, rady królewskiej, czyli senatorów oraz posłów ziemskich będących przedstawicielami szlachty. Skład sejmu z podziałem na dwie izby, senat i izbę poselską, ustalili się podczas sejmów walnych zwoływanych w następnych latach, przed rokiem 1493, który do niedawna był przyjmowany za datę powstania sejmu dwuizbowego¹. Funkcję senatu pełniła wówczas rada królewska składająca się z członków episkopatu rzymskokatolickiego, wojewodów i kasztelanów większych oraz ministrów, którymi byli centralni urzędnicy koronni². Skład osobowy izby senatorskiej odzwierciedlały listy świadków dokumentów wystawianych na sejmach³.

Podczas panowania następcy Kazimierza Jagiellończyka w 1492 r. miał miejsce sejm koronacyjny w Krakowie, a następnie doszło do pięciu sejmów walnych, z których cztery odbyły się w Piotrkowie w 1493, 1496, 1498 i 1501 r. oraz jeden w Krakowie w 1499 r.⁴ Zaplanowany był też sejm w Radomiu w 1494 r., w ramach którego doszło jedynie do zjazdu senatu⁵. Listy senatorów, którzy uczestniczyli w obradach sejmów zwołanych przez Jana Olbrachta ukazuje poniższa tabela.

Tab. 1. Senatorowie obecni na sejmach w latach panowania Jana Olbrachta (1492-1501)

Sejmy	Senatorowie	Liczba
Sejm koronacyjny w Krakowie w 1492 r. ⁶	Kardynał Fryderyk Jagiellończyk elekt krakowski, arcybiskup gnieźnieński Zbigniew Oleśnicki, biskupi: włocławski Piotr Mosiński, poznański Uriel Górka, chełmski Maciej ze Starej Łomży, kasztelan krakowski Jan Amor Tarnowski; wojewodowie: krakowski Spytek Jarosławski, kaliski Jan Świdwa Szamotulski, sieradzki Mikołaj Brudzewski, brzeski Jan Oporowski, inowrocławski Maciej Służewski, ruski Jan z Pilczy, lubelski Dobiesław Kurozwęcki, sandomierski Rafał Jarosławski marszałek Królestwa Polskiego; kasztelanowie: poznański Jan z Ostroroga, gnieźnieński Sędziwój z Czarnkowa, wojnicki Andrzej Tęczyński, przemyski Stanisław Kmita; ministrowie nie sprawujący innych godności senackich: kanclerz Królestwa Polskiego Krzesław Kurozwęcki, podskarbi Królestwa Polskiego Piotr Kurozwęcki, podkanclerzy Królestwa Polskiego Grzegorz Lubrański	21

¹ W. Uruszczak, *Najstarszy sejm walny koronny „dwiuizbowy” w Piotrkowie w 1468 roku*, w: *Narodziny Rzeczypospolitej: studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych*, red. W. Bukowski, T. Jurek, t. 2, Kraków 2012, s. 1033-1056.

² S. Kutrzeba, *Skład Sejmu Polskiego 1493-1793*, „Przegląd Historyczny”, 2/1906, z. 1, s. 46-50; J. Brzozowski, *Zygmunt I a senat koronny w latach 1506-1535*, „Białostockie Teki Historyczne”, 9/2011, s. 11.

³ S. Kutrzeba, *Skład Sejmu*, dz. cyt., s. 46; W. Uruszczak, *Sejm koronacyjny w 1507 roku w Krakowie*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego”, 7/2002, s. 113, 120-121.

⁴ *Volumina Constitutionum* (dalej: VC), t. 1: 1493-1526, oprac. S. Grodziski, I. Dwornicka, W. Uruszczak, Warszawa 1996, s. 45-99; F. Papée, *Jan Olbracht*, Kraków 2006 (wyd. 1, 1936), s. 37.

⁵ F. Papée, *Jan Olbracht*, dz. cyt., s. 72. Zapisy znajdujące się w jednej z ksiąg rachunkowych wskazują, że na początku kwietnia 1500 r. z udziałem króla odbył się również zjazd w Nowym Mieście Korczynnie, o którym nie ma dokładniejszych informacji. AGAD, Archiwum Skarbu Koronnego, Oddział 86, Rachunki z przychodów i wydatków na potrzeby wojska, sygn. 4, k. 127v, 128v (dalej: Rw).

Sejmy	Senatorowie	Liczba
Sejm walny w Piotrkowie w 1493 r. ^b	Kardynał Fryderyk Jagiellończyk biskup krakowski, biskupi: wrocławski Piotr Mosiński, poznański Uriel Górka, arcybiskup teomoński Andrzej Róza Borzyszwowski koadiutor Iwowski, chełmski Maciej ze Starej Łomży, kasztelan krakowski Jan Amor Tarnowski, wojewodowie: krakowski Spytek Jarosławski, kaliski Jan Świdwa Szamotulski, brzeski Jan Oporowski, inowrocławski Maciej Służewski, ruski Jan z Pilczy, lubelski Dobiesław Kurozwęcki, rawski Andrzej z Kozłowa; kasztelanowie: poznański Jan z Ostroroga, kaliski Andrzej Szamotulski, gnieźnieński Sędziwój z Czarnkowa, sieradzki Mikołaj Kurozwęcki, wojnicki Andrzej Tęczyński, rozpierski Ambroży Pampowski, żarnowiecki Jan Podlodoski; ministrowie nie sprawujący innych godności senackich: kanclerz Królestwa Polskiego Krzesław Kurozwęcki, podskarbi Królestwa Polskiego Piotr Kurozwęcki, podkanclerzy Królestwa Polskiego Grzegorz Lubrański, marszałek nadworny Rafał Leszczyński	24
Sejm walny w Piotrkowie w 1496 r. ^c	Arcybiskupi: gnieźnieński kardynał Fryderyk Jagiellończyk, lwowski Andrzej Róza Borzyszwowski; biskupi: poznański Uriel Górka, wrocławski Krzesław Kurozwęcki kanclerz Królestwa Polskiego, przemyski Mikołaj Prymus, płocki Piotr z Chotkowa; krakowski Spytek Jarosławski; wojewodowie: poznański Jan Świdwa Szamotulski, kaliski Andrzej Szamotulski, sieradzki Ambroży Pampowski, brzeski Mikołaj Służewski, ruski Jan z Pilczy, lubelski Mikołaj z Ostrowa, bełski Mikołaj Tęczyński; kasztelanowie: poznański Jan z Ostroroga, sandomierski Piotr Kurozwęcki podskarbi Królestwa Polskiego, gnieźnieński Rafał Leszczyński marszałek nadworny, wojnicki Andrzej Tęczyński, wiślicki Mikołaj Strzeżowski, rozpierski Piotr Myszkowski, międzyrzecki Dobrogost z Ostroroga, lwowski Stanisław Chodecki, łódzki Mikołaj Gardzina Lubrański, przemyski Stanisław Kmita, brzeski Andrzej z Lubienia, gostyniński Andrzej z Kutna, małogoski Jan Oleski, żarnowiecki Jakub Drzewicki, połaniecki Marcin z Wrocimowie, spycimierski Jan Jarand Brudzewski, kruszwicki Mikołaj Kościelecki, rypiński Mikołaj Kretkowski, płocki Mikołaj Dobrzykowski, wiski Ninogniew Kryski, raciąski Zawisza Dłużniewski; ministrowie nie sprawujący innych godności senackich: marszałek Królestwa Polskiego Piotr Kmita	36
Sejm walny w Piotrkowie w 1498 r. ^d	Arcybiskup gnieźnieński kardynał Fryderyk Jagiellończyk; biskupi: wrocławski Krzesław Kurozwęcki kanclerz Królestwa Polskiego, elekt płocki Jan Lubrański; kasztelan krakowski Jan Amor Tarnowski; wojewodowie: krakowski Spytek Jarosławski, sieradzki Ambroży Pampowski, łęczycki Maciej Służewski, lubelski Jan Tarnowski, inowrocławski Jan Kościelecki, rawski Andrzej z Kutna; kasztelanowie: poznański Jan z Ostroroga, sandomierski Piotr Kurozwęcki podskarbi Królestwa Polskiego, sieradzki Mikołaj Kurozwęcki, Piotr Kmita marszałek Królestwa Polskiego, sędzicki Piotr Myszkowski	15
Sejm walny w Krakowie w 1499 r. ^e	Arcybiskupi: gnieźnieński Fryderyk, lwowski Andrzej Róza Borzyszwowski, wrocławski Krzesław Kurozwęcki kanclerz Królestwa Polskiego, poznański Jan Lubrański, płocki Wincenty Przerębski podkanclerzy Królestwa Polskiego, warmiński Łukasz Wätzenrode, chełmski Maciej ze Starej Łomży; kasztelan krakowski Jan Amor Tarnowski, wojewodowie: krakowski Spytek Jarosławski, sandomierski Mikołaj z Ostrowa, sieradzki Ambroży Pampowski, malborski Mikołaj Bażyński, ruski Jakub z Bucacza, bełski Piotr Myszkowski starosta generalny Rusi; kasztelanowie: poznański Jan z Ostroroga, gnieźnieński Rafał Leszczyński, sieradzki Mikołaj Kurozwęcki, wojnicki Andrzej Tęczyński, starosta krakowski i sędzicki Mikołaj Kamieniecki, płocki Zawisza Dłużniewski, przemyski Stanisław Kmita, lwowski Stanisław Chodecki, śremski Stanisław Imbir, czechowski Piotr Gniady, połaniecki Mikołaj z Chodczy	24

Sejmy	Senatorowie	Liczba
Sejm walny w Piotrkowie w 1501 r. ^f	Arcybiskup gnieźnieński kardynał Fryderyk Jagiellończyk; biskupi: poznański Jan Lubrański, płocki Wincenty Przerębski; kasztelan krakowski Spytek Jarosławski, wojewodowie: krakowski Piotr z Kmita marszałek Królestwa Polskiego, kaliski Andrzej Szamotulski, sieradzki Ambroży Pampowski starosta generalny wielkopolski, brzeski Mikołaj Kościelecki, lubelski Jan Tarnowski, bełski Piotr Myszkowski; kasztelanowie: gnieźnieński Mikołaj Gardzina Lubrański, lwowski Stanisław Chodecki, łądzki Jan Polak Karnkowski	13

^a Lista senatorów na podstawie dokumentu wystawionego podczas sejmów w Krakowie 1 października 1492 r.:

AGAD, Metryka Koronna, sygn. MK 17, k. 5v.

^b AGAD, Metryka Koronna, sygn. MK 17, k. 27v, 28v, 29, 29v.

^c VC, t. 1, s. 84-85.

^d AGAD, Metryka Koronna, sygn. MK 16, k. 252, 153.

^e VC, t. 1, s. 92-93.

^f AGAD, Metryka Koronna, sygn. MK 19, k. 9.

Prawo do zasiadania w radzie królewskiej tworzącej senat, na forum którego dygnitarze koronni rozstrzygali kwestie polityczne i ustrojowe, stanowiło kluczowe kryterium przy obsadzie godności biskupich oraz nominacjach na najwyższe urzędy stosowane przez Jana Olbrachta na wzór rządów Kazimierza Jagiellończyka. Senat miał silne zaplecze w dworze monarszym, który władca wykorzystywał do prowadzenia polityki personalnej. Doszło wtedy do kilku istotnych zmian w składzie izby wyższej, z których najważniejszą była kwestia pierwszego miejsca w senacie dla brata królewskiego kardynała Fryderyka Jagiellończyka (zm. 1503), z którą wiązało się obsadzenie go na arcybiskupstwie gnieźnieńskim w 1493 r.⁶

Pierwszeństwo najmłodszego syna Kazimierza Jagiellończyka na liście senatorów zostało zaznaczone podczas sejmów koronacyjnych w 1492 r. Godność kardynalska królewicza Fryderyka spowodowała przesunięcie w senacie pozycji arcybiskupa gnieźnieńskiego Zbigniewa Oleśnickiego (zm. 1493) na drugie miejsce, które nie odpowiadało posiadanemu przez niego tytułowi prymasowskiemu. Na następnym sejmie walnym w Piotrkowie w 1493 r. godność arcybiskupa gnieźnieńskiego wakowała po śmierci Zbigniewa Oleśnickiego, a brat królewski Fryderyk Jagiellończyk, wysuwany na czoło polskiej hierarchii kościelnej, został kandydatem popieranym przez Jana Olbrachta do objęcia uprzywilejowanego zwierzchnictwa nad katedrą gnieźnieńską⁷. Następnym w kolejności biskupem senatorem był wówczas przychylny następcy Kazimierza Jagiellończyka biskup włocławski Piotr Mosiński (zm. 1494). Warto zauważyć, że od niego pochodziła jedna z pierwszych wpłat po koronacji Jana Olbrachta przeznaczonych na bieżące wydatki królewskie, zanim władca otrzymał pieniądze od podskarbiego koronnego⁸. Po uzyskaniu godności prymasowskiej kardynał Fryderyk zajmował pierwsze miejsce podczas wszystkich kolejnych sejmów walnych, które odbyły się w następnych latach panowania następcy Kazimierza Jagiellończyka.

Druga pozycja w kolejności senatorów w tym okresie przypadła oddanemu dynastii jagiellońskiej, doświadczonemu dyplomacie Andrzejowi Róży Borzyszkowskiemu (zm. 1510),

⁶ F. Papée, *Jan Olbracht*, dz. cyt., s. 53-54.

⁷ Tamże, s. 53.

⁸ AGAD, Archiwum Skarbu Koronnego, Oddział 1, Rachunki Królewskie, sygn. 20, s. 7 (dalej: Rk); Rk 338, k. 36v.

który w 1494 r. objął arcybiskupstwo lwowskie⁹. W skład izby wyższej wszedł podczas sejmku w Piotrkowie w 1493 r. jako tytularny arcybiskup teomoński oraz koadiutor lwowski, i zajął miejsce pośród hierarchów kościelnych po kardynale Fryderyku oraz biskupach: włocławskim Piotrze Mosińskim i poznańskim Urielu Górcie (zm. 1498), byłym kanclerzu koronnym. Po konfirmacji na arcybiskupstwo lwowskie w 1494 r. Andrzej Róza Borzyszowski był uczestnikiem sejmów w Piotrkowie w 1496 r. oraz w Krakowie w 1499 r. Nie wziął on udziału w sejmach walnych w Piotrkowie w 1498 oraz w 1501 r. Arcybiskup Andrzej Borzyszowski przeżył zarówno Jana Olbrachta, jak i Fryderyka Jagiellończyka, po śmierci którego w 1503 r. osiągnął arcybiskupstwo gnieźnieńskie i tytuł prymasowski.

Wysoki awans w gronie senatorów za panowania Jana Olbrachta osiągnął kanclerz Krzesław Kurozwęcki (zm. 1503)¹⁰. Na sejmach w roku 1492 i 1493 był wymieniany na odległej pozycji po biskupach, wojewodach oraz kasztelanach, pośród urzędników koronnych nieposiadających innych godności senackich. Kanclerz brał w nich udział w roli kierownika kancelarii królewskiej oraz dostojnika dworu monarszego i bliskiego współpracownika władcy. Na zjeździe w Radomiu we wrześniu 1494 r. Krzesław Kurozwęcki jako elekt włocławski otrzymał miejsce za biskupem poznańskim Urielem Górką, który po śmierci Piotra Mosińskiego przesunął się na trzecią pozycję w senacie¹¹. Na tym miejscu występował podczas sejmku w 1496 r. Dwa i trzy lata później, po zmianie na biskupstwie poznańskim, Krzesław Kurozwęcki był wymieniany przed Janem Lubrańskim (zm. 1520), który otrzymał tamtejszą diecezję. Biskup włocławski z powodu sprawy oskarżenia jego brata podskarbiego koronnego Piotra Kurozwęckiego o psucie monety był nieobecny na sejmie w 1501 r., a następnie wrócił do sprawowania obowiązków kanclerza po śmierci króla Jana Olbrachta¹².

Na listach odzwierciedlających skład izby wyższej podczas kolejnych sejmów walnych w następnych latach panowania Jana Olbrachta znaleźli się trzej biskupi-senatorowie należący do grona najbliższych współpracowników następcy Kazimierza Jagiellończyka. W senacie jako biskup przemyski zasiadł Mikołaj Krajewski zwany Prymusem (zm. 1498), który przed 1492 r. pełnił funkcję kanclerza królewicza Jana Olbrachta. Pojawił się on na zjeździe w Radomiu w 1494 r., a także wziął udział w sejmie piotrkowskim w 1496 r.¹³

Pozycję pośród senatorów od czasu wielkiego sejmku w Piotrkowie w 1496 r., po przyłączeniu Płocka do Korony, zajęli biskupi płoccy. Następcą Pawła z Chotkowa (zm. 1497) w diecezji płockiej w 1497 r. został doktor Jan Lubrański, który był sekretarzem królewskim¹⁴. Figurował on jako elekt płocki na liście senatorów obecnych na sejmie w 1498 r. Rok później Jan Lubrański został przeniesiony na biskupstwo poznańskie, a biskupem płockim został

⁹ B. Nowak, *Ród Porajów w Małopolsce w średniowieczu*, Kraków 2009, s. 400-402; F. Papée, *Borzyszewski Andrzej Róza*, w: *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. 2, Kraków 1936, s. 359-360.

¹⁰ *Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski i in., red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, nr 202 (dalej: UrzCentr); B. Nowak, *Ród Porajów*, dz. cyt., s. 165-268; F. Papée, *Jan Olbracht*, dz. cyt., s. 21 i n.

¹¹ AGAD, Metryka Koronna, sygn. MK 15, k. 86v.

¹² W. Kujawski, *Krzesław z Kurozwęk, wielki kanclerz koronny i biskup włocławski*, „Studia Włocławskie”, 7/2004, s. 340-354.

¹³ A. Strzelecka, *Krajewski (Krajowski) Mikołaj, zwany Primus (zm. 1498)*, w: PSB, t. 15, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 113-114.

¹⁴ L. Hajdukiewicz, *Lubrański Jan*, w: PSB, t. 18, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s. 81-84.

podkanclerzy Wincenty Przerębski (zm. 1513)¹⁵. Na sejmie w Krakowie w 1499 r. zajmowali oni pozycje po prymasie Fryderyku Jagiellończyku, arcybiskupie Andrzeju Borzyszowskim oraz biskupie Krzesławie Kurozwęckim. Z kolei na ostatnim sejmie, który odbył się za panowania Jana Olbrachta, byli oni obok brata królewskiego Fryderyka jedynymi obecnymi biskupami-senatorami.

Nominacje biskupie dla Jana Lubrańskiego oraz Wincentego Przerębskiego wpisywały się w istniejącą od czasów pierwszych Jagiellonów praktykę powoływania na diecezje sekretarzy królewskich. W hierarchii dworu królewskiego w drugiej połowie XV wieku osoby posiadające rangę sekretarzy zajmowały najwyższy stopień po dostojnikach piastujących urzędy. Sekretarze mieli kompetencje do wykonywania zadań leżących w gestii urzędników królewskich oraz prowadzenia spraw, często o najwyższej wadze państwowej. Za panowania Jana Olbrachta rangę tę miały nieliczne osoby, w tym będący wcześniej sekretarzami królewskimi Kazimierza Jagiellończyka, Mikołaj Kościelecki i Wincenty Przerębski, a także dwaj bratankowie podkanclerzego Grzegorza z Lubrańca, Bernard i Jan Lubrańscy. Podobnie jak urzędnicy królewscy, sekretarze należący do stanu duchownego posiadali poczty konne¹⁶.

Spośród wymienionych, pierwszy na biskupstwo awansował doktor praw obojga Jan Lubrański, którego postrzegano na dworze królewskim Jana Olbrachta jako znakomitego prawnika i intelektualistę. Jego działalność sekretarska skupiała się na najważniejszych kwestiach z zakresu polityki prowadzonej przez władcę¹⁷. W 1497 r. Jan Lubrański był jednym z pretendentów do objęcia podkanclerstwa po rezygnacji z urzędu Grzegorza Lubrańskiego. W wyniku polityki nominacyjnej Jana Olbrachta został on skierowany na biskupstwo płockie, a tytuł podkanclerzego otrzymał Wincenty Przerębski, który posiadał szerokie doświadczenie z zakresu wykonywania kompetencji administracyjnych, a także wynikające z pełnienia przez niego obowiązków sekretarza wielkiego¹⁸. Od początku panowania następcy Kazimierza Jagiellończyka nazwisko Przerębskiego pojawiało się także w kontekście udzielania pożyczek na bieżące wydatki nadworne¹⁹. Po nominacji na biskupstwo płockie w 1498 r. łączył on do maja następnego roku sprawowanie urzędu podkanclerskiego z godnością biskupią. Nazwisko Wincentego Przerębskiego, podobnie jak wcześniej podkanclerzego Grzegorza Lubrańskiego, figurowało na listach wypłat dla członków dworu pobierających wynagrodzenie za poczty konne. Po uzyskaniu podkanclerstwa posiadał on poczet 20-konny, następnie w 1499 r. pobierał na dworze królewskim uposażenie za poczet 24-konny²⁰. W 1503 r. został on następcą kanclerza Krzesława Kurozwęckiego na biskupstwie włocławskim i zajął jego pozycję w senacie.

W okresie panowania Jana Olbrachta doszło do kilku zmian w obsadzie urzędów wojewodów, które były widoczne podczas odbywających się wówczas sejmów walnych. Z kręgów dworskich związanych z następcą Kazimierza Jagiellończyka pierwszą osobą, która awansowała do tego grona, był dawny krajczy królewiczów, chorąży oraz krajczy nadworny

¹⁵ UrzCentr, nr 631; K. Baczkowski, *Przerębski Wincenty*, w: PSB, t. 29, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, s. 4-7.

¹⁶ Rw 2, k. 10, 24, 64, 66.

¹⁷ F. Papeé, *Jan Olbracht*, dz. cyt., s. 57, 60, 93, 110, 117.

¹⁸ W. Chorążyczewski, *Przemiany organizacyjne polskiej kancelarii królewskiej u progu czasów nowożytnych*, Toruń 2007, s. 141-143; F. Papeé, *Jan Olbracht*, dz. cyt., s. 117.

¹⁹ Rk 20, s. 24, k. 21v, 28; Rk 22, k. 71; Rk 338, k. 36v, 37v.

²⁰ Rw 2, k. 11, 66; Rk 338, k. 35v.

Ambroży Pampowski (zm. 1510)²¹. Po nieobecności w Krakowie na sejmie koronacyjnym w 1492 r. został on ściągnięty na sejm walny do Piotrkowa w 1493 r., zajął miejsce pośród kasztelanów. W otoczeniu dworskim następcy Kazimierza Jagiellończyka Pampowski pojawił się w czerwcu 1493 r. z dawnym tytułem krajczego nadwornego i towarzyszył władcy w następnych latach jego rządów²². W 1494 r. został nominowany na wojewodę sieradzkiego, a następnie w 1498 r. został on również starostą generalnym wielkopolskim. Ambroży Pampowski, jako jeden z najbliższych współpracowników władcy, uczestniczył we wszystkich kolejnych sejmach walnych zwoływanych przez Jana Olbrachta.

Drugi awans na wojewodę podjęty przez następcę Kazimierza Jagiellończyka w 1496 r. dotyczył przedstawiciela rodu Tarnowskich, w osobie Jana Feliksa Szrama Tarnowskiego (zm. 1507), który piastował urząd stolnika nadwornego²³. Po koronacji Jana Olbrachta wszedł on w skład dworu królewskiego. Najpierw służył z poczem 18-konnym, następnie od końca 1493 r. posiadał poczet liczący 24 konie²⁴. Po otrzymaniu godności wojewody lubelskiego uczestniczył w sejmie walnym w Piotrkowie w 1496 r. Później pojawił się dopiero na sejmie piotrkowskim w 1501 r. Dwaj mianowani przez Jana Olbrachta wojewodowie, sieradzki i lubelski, w latach 1498-1499 dokonywali regularnie sporych wpłat do skarbcza królewskiego z dochodów pochodzących z nakładanych podatków²⁵.

Kolejne nominacje nowych wojewodów miały miejsce w ostatnich latach panowania Jana Olbrachta. W 1499 r. wojewodą bełskim został wysoko usytuowany w kręgach dworskich Piotr Myszkowski (zm. 1507). Od marca 1493 r. wchodził on w skład dworu królewskiego z poczem liczącym 16 koni²⁶. W senacie zasiadał od 1496 r. z tytułem kasztelana rozpierskiego, a później w 1498 r. jako kasztelan sądecki. Wojewoda Piotr Myszkowski był obecny podczas dwóch ostatnich sejmów, które odbyły się w czasach następcy Kazimierza Jagiellończyka.

Najbardziej znaczącą zmianą w obsadzie najwyższych świeckich godności senackich stanowiła nominacja na początku 1501 r. wojewody krakowskiego Spytka Jarosławskiego na kasztelana krakowskiego i awans na jego miejsce Piotra Kmity (zm. 1505), który do tego czasu nie posiadał czołowej pozycji w senacie²⁷. Przedstawiciel rodu Kmitów był głównym pretendentem popieranym przez króla Jana Olbrachta do objęcia najważniejszych urzędów koronnych. W 1493 r. po śmierci marszałka Królestwa Polskiego Rafała Jarosławskiego został on kandydatem na jego następcę i w tej roli wszedł w skład dworu królewskiego w połowie 1493 r. z poczem liczącym 40 koni²⁸. Z tej wielkości orszakiem Piotr Kmita sprawował następnie urząd marszałka koronnego, na który oficjalnie otrzymał nominację dopiero 24 marca

²¹ UrzCentr, nr 1, 62, 274; J. Wiesiołowski, *Ambroży Pampowski starosta Jagiellonów*, Wrocław 1976, s. 7 i n.

²² Rk 20, k. 142v, 143; Rk 22, k. 2, 3, 3v, 24, 56.

²³ UrzCentr, nr 973; W. Dworzaczek, *Leliwici Tarnowscy: z dziejów możnowładztwa małopolskiego XIV-XV*, Warszawa 1971, s. 208-209, 212, 264, 267-268, 271, 275, 277, 294-295.

²⁴ Rk 2, k. 3.

²⁵ AGAD, Zbiór Dokumentów Papierowych, sygn. 3674, k. 4, 4v, 5.

²⁶ Rk 2, k. 42; A. Kamiński, *Myszkowski Piotr*, w: PSB, t. 22, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1977, s. 379-382.

²⁷ F. Papée, *Jan Olbracht*, dz. cyt., s. 33, 42; R. Trawka, *Kmitowie. Studium kariery politycznej i społecznej w Polsce późnośredniowiecznej*, Kraków 2005, s. 10 i n.

²⁸ Rk 2, k. 35. Por. R. Trawka, *Kmitowie*, dz. cyt., s. 225.

1494 r.²⁹ Po uzyskaniu marszałkowstwa Piotr Kmita wszedł w skład senatu, w którym, wraz z urzędnikami koronnymi nieposiadającymi innych godności senatorskich, zajmował miejsce po kasztelanach. Pierwszy raz jego nazwisko widniało w statucie piotrkowskim z 1496 r. Dopiero trzy lata później awansował na kasztelaństwo sandomierskie, które objął po podskarbiu koronnym Piotrze Kurozwęckim. Nominacja na wojewodę krakowskiego w 1501 r. stanowiła uwieńczenie jego kariery urzędniczej i przyniosła wpływową pozycję w izbie wyższej sejmu koronnego.

Do liczniejszych zmian wpływających na kształt senatu w latach 1492-1501 doszło przy obsadzie godności kasztelańskich. Trzykrotnie nastąpiły one na kasztelaństwie sandomierskim. W 1494 r. objął je piastujący urząd podskarbiego koronnego Piotr Kurozwęcki (zm. 1499), który, nie posiadając wcześniej tytułu kasztelańskiego, ustępował dostojnikom pełniącym urzędy kasztelanów większych pierwszeństwa w senacie w latach 1492-1493³⁰. Jan Olbracht po śmierci marszałka Rafała Jarosławskiego pod koniec 1492 r. zwlekał z oddaniem tej godności w ręce podskarbiego koronnego z powodu nadmiernej reprezentacji rodu Kurozwęckich w senacie. W jego składzie za panowania następcy Kazimierza Jagiellończyka znajdowali się, będący braćmi, wojewoda lubelski, a następnie sandomierski, Dobiesław, kasztelan sieradzki Mikołaj oraz kanclerz koronny Krzesław, a także podskarbi Piotr Kurozwęccy. Dzięki awansowi na kasztelaństwo sandomierskie Piotr Kurozwęcki zajął drugie po Janie z Ostroroga miejsce pośród kasztelanów uczestniczących w sejmach w 1496 i 1498 r. W 1499 r. kasztelaństwo sandomierskie, jak już wyżej wspomniano, otrzymał marszałek koronny Piotr Kmita. Po jego awansie na wojewodę krakowskiego w 1501 r. godność kasztelana sandomierskiego otrzymał będący członkiem dworu królewskiego Mikołaj Kamieniecki (zm. 1515). Podczas pobytu Jana Olbrachta w Toruniu w 1495 r. w służbie posiadał 15-konny poczet³¹. Z tytułem starosty krakowskiego i sądeckiego był on wymieniany wraz dostojnikami na listach świadków w dokumentach z obrad sejmu w Krakowie w 1499 r.

Niemniej ważne było kasztelaństwo gnieźnieńskie, które Jan Olbracht powierzył w 1496 r. marszałkowi nadwornemu Rafałowi Leszczyńskiemu (zm. 1501)³². Na liście senatorów znalazł się on podczas sejmu w 1493 r. w zastępstwie marszałka koronnego w związku z wakowaniem urzędu po śmierci Rafała Jarosławskiego. Poza nominacją na kasztelana gnieźnieńskiego Rafał Leszczyński nie doczekał się awansu na wyższą godność senatorską. Do 1501 r. pełnił urząd marszałka nadwornego. Posiadał on mniej liczny poczet niż inni dostojnicy nadworni, który liczył od 16 do 20 koni³³. W tym czasie obok wykonywana obowiązków związanych z kierowaniem dworem regularnie przekazywał duże kwoty pieniężne podskarbiemu nadwornemu³⁴. Jesienią 1496 r. Rafał Leszczyński z 30-konnym pocztem stał na czele delegacji towarzyszącej siostrze królewskiej Barbarze Jagiellonce na jej ślub

²⁹ UrzCentr, nr 404; R. Trawka, *Kmitowie*, dz. cyt., s. 226, 227.

³⁰ UrzCentr, nr 740; F. Kiryk, *Kurozwęcki Piotr*, w: PSB, t. 16, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971, s. 274-275; B. Nowak, *Ród Porajów*, dz. cyt., s. 258-262.

³¹ K. Niemczyk, *Kamienieccy herbu Pilawa. Z dziejów kariery i awansu szlachty polskiej do 1535/1536 roku*, Katowice 2016, s. 50-52, 133-217; Z. Spieralski, *Kamieniecki Mikołaj*, w: PSB, t. 11, Wrocław-Warszawa-Kraków 1964-1965, s. 517-520.

³² UrzCentr, nr 444; A. Gąsiorowski, *Leszczyński Rafał*, w: PSB, t. 17, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1972, s. 129-130.

³³ Rw 2, k. 21.

³⁴ AGAD, Zbiór Dokumentów Papierowych, sygn. 3674, k. 9.

z księciem saskim Jerzym Wettynem. W skład delegacji weszli także będący kasztelanami senatorami Piotr Myszkowski z poczem 24-konnym oraz Mikołaj Gardzina Lubrański z poczem 12-konnym³⁵. Nazwisko marszałka Rafała Leszczyńskiego figurowało następnie w dokumentach sporządzonych podczas obrad sejmu w 1499 r. Dwa lata później był nieobecny na sejmie walnym w Piotrkowie. W sprawowaniu urzędu marszałka dworu zastąpił go wówczas Andrzej Kościelecki (zm. 1515)³⁶.

Na liście dostojników, którzy uczestniczyli w obradach sejmu w 1501 r. z tytułem kasztelana gnieźnieńskiego pojawił się piastujący od 1494 r. godność kasztelana łódzkiego Mikołaj Gardzina Lubrański (zm. 1518). Był on bratem biskupa Jana Lubrańskiego. Wcześniej piastował on urząd chorążego nadwornego, z którego przez Jana Olbrachta w 1492 r. został przesunięty na rzecz Zawiszy Róży Borzyszowskiego na kasztelaństwo spycimierskie³⁷. Wiosną 1494 r. dołączył on do grona dworzan, do którego należeli pełniący funkcje sekretarzy królewskich jego starsi bracia Jan i Bernard Lubrańscy. Podobnie jak oni posiadał on w służbie poczet liczący 12 koni³⁸. Mikołaj Gardzina Lubrański został odnotowany na liście kasztelanów obecnych na sejmie piotrkowskim w 1496 r., a następnie w wąskim gronie dostojników przybyłych na sejm walny w 1501 r. Kasztelaństwo gnieźnieńskie dzierżył on krótko, bowiem jeszcze w tym samym roku został wojewodą kaliskim.

Po nominacji Lubrańskiego na kasztelana gnieźnieńskiego Jan Olbracht nadał godność kasztelana łódzkiego dla Jana Polaka Karnkowskiego (zm. 1503). Doczekał się on tego awansu w uznaniu za sprawowanie funkcji hetmana wojsk zaciężnych, która stawiała go w rzędzie wysokich dostojników królewskich³⁹. Podobnie do urzędników dworu posiadał on w służbie poczet, który liczył 24 konie, zaś w wyprawie mołdawskiej w 1497 r. brał udział z poczem 40-konnym⁴⁰. Na sejmie w 1501 r. został wymieniony w jednym szeregu z kasztelanem lwowskim Stanisławem Chodeckim, który pełnił funkcję hetmana ziem ruskich. Następnie awansował na urząd kasztelana gnieźnieńskiego.

Stanisław Chodecki (zm. 1529) godność kasztelana lwowskiego otrzymał w 1495 r. Uczestniczył w trzech sejmach walnych zwołanych przez Jana Olbrachta, w latach 1496, 1499 i 1501⁴¹. Imię Stanisława, w przeciwieństwie do jego braci: Jana, Piotra oraz Rafała i Ottona, nie widniało na listach dworzan. Zaliczał się on do urzędników królewskich posiadających kompetencje do prowadzenia osobnych rejestrów wydatków z kwot, które dostawał na pełnienie swych funkcji⁴². Stanisław Chodecki w 1505 r. został następcą Piotra Kmity na urzędzie marszałka koronnego.

³⁵ Rw 2, k. 21, 42, 84.

³⁶ VC, t. 1, s. 102.

³⁷ UrzCentr, nr 2; J. Bieniak, *Lubrański Mikołaj*, w: PSB, t. 18, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s. 84-85.

³⁸ Rw 2, k. 91v.

³⁹ A. Bóldyrew, *Piechota zaciężna w Polsce w pierwszej połowie XVI wieku*, Warszawa 2011, s. 41, 301-302; D. Quirini-Popławska, *Karnkowski Jan*, w: PSB, t. 12, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966-1967, s. 73-74.

⁴⁰ Rk 338, k. 36; Rw 2, k. 10.

⁴¹ UrzCentr, nr 405; W. Pociecha, *Chodecki Stanisław*, w: PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 352-354.

⁴² W rachunkach królewskich Jana Olbrachta zachowała się jedna niedatowana karta rejestru sporządzonego przez Stanisława Chodeckiego. Rw 3, k. 20. W rejestrze dworzan służących na Rusi z 1500 r. odnotowano, że otrzymał on 4000 florenów. Rw 4, k. 130v. Zdarzało się, że Stanisław Chodecki, podobnie jak hetman Jan Trnka i podskarbi koronny Piotr z Kurozwęk, osobiście zajmował się sporządzaniem popisów dworzan. Rk 24, k. 12v.

W rozdaniu godności senackich przez Jana Olbrachta w 1497 r. pierwszą nominację królewską na urząd kasztelana plockiego po przyłączeniu tej ziemi do Korony w 1495 r. otrzymał przedstawiciel szlachty mazowieckiej Zawisza Dłużniewski (zm. 1504), który wcześniej obejmował kasztelanię wiską⁴³. W 1496 r. został on przyjęty do służby na polskim dworze z 12-konnym poczem⁴⁴. Dłużniewski został wymieniony na liście świadków statutu piotrkowskiego z 1496 r. oraz w dokumentach układów przyjętych na sejmie w Krakowie w 1499 r.

W pełniejszym wykazie konsyliarzy królewskich obecnych na sejmie w 1496 r. znajdującym się w statucie piotrkowskim z tytułem kasztelanów, obok wymienionych wyżej Piotra z Kurozwęk, Rafała Leszczyńskiego, Piotra Myszkowskiego i Mikołaja Gardziny Lubrańskiego, pojawiło się kilku dworzan awansowanych na godności kasztelańskie przez Jana Olbrachta. Zaliczał się do nich kasztelan wiślicki Mikołaj Strzeżowski (zm. 1497), który otrzymał nominację na ten urząd w 1494 r. W tym czasie wchodził on w skład dworu królewskiego z poczem 12-konnym oraz sprawował poselstwa do Turcji w sprawie układów pokojowych⁴⁵. Do grona dworzan należał także mianowany w 1496 r. na kasztelana spycimierskiego Jan Jarand z Brudzewa (zm. 1532), który był synem wojewody sieradzkiego Mikołaja z Brudzewa (zm. 1494)⁴⁶.

Pojawił się tam również Jakub Drzewicki (zm. 1497), który awansował na kasztelana żarnowskiego w 1495 r. po przeniesieniu na kasztelaństwo radomskie jednego z najbardziej wpływowych dworzan, Jana Podlódowskiego⁴⁷. Jakub Drzewicki zawdzięczał nominację swym synom, którzy służyli na dworze królewskim, Maciejowi, Hieronimowi i Janowi, do których pod koniec panowania następcy Kazimierza Jagiellończyka dołączył też Adam Drzewicki⁴⁸. W ostatnich miesiącach przed śmiercią Jana Olbrachta w szeregi dworzan zaliczony został obecny na sejmie w 1496 r. kasztelan rypiński Mikołaj Kretkowski (zm. 1520), który w 1497 r. otrzymał kasztelaństwo brzeskie. Wejście w skład dworu królewskiego ułatwiło mu objęcie urzędu wojewody inowrocławskiego, do którego pretendował⁴⁹.

Jan Olbracht był kontynuatorem długoplanowej polityki nominacyjnej na godności senackie prowadzonej przez króla Kazimierza Jagiellończyka, za panowania którego powstał sejm walny. Wykorzystywał nominacje do wywierania wpływu na kształt senatu poprzez obsadzenie izby wyższej najbliższymi współpracownikami królewskimi. Godności biskupów, wojewodów i kasztelanów otrzymywali przede wszystkim członkowie dworu związani z kancelarią koronną, urzędnicy i sekretarze królewscy. Polski dwór za panowania Jana

⁴³ J. Piętka, *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975, s. 58-59; *Słownik historyczno-geograficzny województwa plockiego w średniowieczu*, oprac. A. Borkiewicz-Celińska, z. 1-2, Wrocław 1980-1981, s. 132-133.

⁴⁴ R_w 2, k. 97.

⁴⁵ R_w 2, k. 84; M. Wilamowski, *Strzeżowski Mikołaj*, w: PSB, t. 45, Warszawa-Kraków 2008, s. 77-79.

⁴⁶ W. Pocięcha, *Brudzewski Jan Jarand*, w: PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 5-6; S. Szybkowski, *Król Jan Olbracht wobec możnowładztwa ziem środkowopolskich*, w: *Jagiellonowie i ich świat. Dynastia królewska w drugiej połowie XV i w XVI wieku*, red. B. Czwojdrak, J. Sperka, P. Węcowski, Kraków 2016, s. 313, 314, 316, 322-323.

⁴⁷ R_w 2, k. 69; I. Kaniewska, *Podlódowski Jan*, w: PSB, t. 17, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1972, s. 129-130.

⁴⁸ H. Rybus, *Prymas Maciej Drzewiecki: zarys biografii (1467-1535)*, Warszawa 1964, s. 28, 29.

⁴⁹ D. Quirini-Popławska, *Kretkowski Mikołaj*, w: PSB, t. 15, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 284; T. Sławiński, *Kretkowsky i ich dzieje od połowy XIV wieku*, Warszawa 2011, s. 89-102.

Olbrachta stał się szkołą przyszłych senatorów, którzy decydowali o państwie w czasach kolejnych władców z dynastii jagiellońskiej.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Skarbu Koronnego, Oddział 1, Rachunki Królewskie, sygn. 20, 22, 24, 26, 28, 338. Oddział 86, Rachunki z przychodów i wydatków na potrzeby wojska, sygn. 2, 3, 4; Metryka Koronna, sygn. MK 15, 16, 17, 19; Zbiór Dokumentów Pergaminowych, sygn. 152.

Źródła drukowane

Volumina Constitutionum, t. 1: 1493-1526, oprac. S. Grodziski, I. Dwornicka, W. Uruszczak, Warszawa 1996.

Opracowania

Baczkowski K., *Przerębski Wincenty*, w: *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: PSB), t. 29, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, s. 4-7.

Bieniak J., *Lubrański Mikołaj*, w: PSB, t. 18, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s. 84-85.

Boldyrew A., *Piechota zaciężna w Polsce w pierwszej połowie XVI wieku*, Warszawa 2011.

Brzozowski J., *Zygmunt I a senat koronny w latach 1506-1535*, „Białostockie Teki Historyczne”, 9/2011, s. 11-39.

Chorążyczewski W., *Przemiany organizacyjne polskiej kancelarii królewskiej u progu czasów nowożytnych*, Toruń 2007.

Dworzaczek W., *Leliwici Tarnowscy: z dziejów możnowładztwa małopolskiego XIV-XV*, Warszawa 1971.

Gąsiorowski A., *Leszczyński Rafał*, w: PSB, t. 17, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1972, s. 129-130.

Hajdukiewicz L., *Lubrański Jan*, w: PSB, t. 18, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s. 81-84.

Kamiński A., *Myszkowski Piotr*, w: PSB, t. 22, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1977, s. 379-382.

Kaniewska I., *Podlodowski Jan*, w: PSB, t. 17, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1972, s. 129-130.

Kiryk F., *Kurozwęcki Piotr*, w: PSB, t. 16, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971, s. 274-275.

Kujawski W., *Krzysztof z Kurozwęk, wielki kanclerz koronny i biskup wrocławski*, „Studia Włocławskie”, 7/2004, s. 340-354.

Kutrzeba S., *Skład Sejmu Polskiego 1493-1793*, „Przegląd Historyczny”, 2/1906, z. 1, s. 43-76.

Niemczyk K., *Kamienieccy herbu Pilawa. Z dziejów kariery i awansu szlachty polskiej do 1535/1536 roku*, Katowice 2016.

Nowak B., *Ród Porajów w Małopolsce w średniowieczu*, Kraków 2009.

Papée F., *Boryszewski Andrzej Róża*, w: PSB, t. 2, Kraków 1936, s. 359-360.

Papée F., *Jan Olbracht*, Kraków 2006 (wyd. 1, 1936).

- Piętka J., *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975.
- Pociecha W., *Brudzewski Jan Jarand*, w: PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 5-6.
- Pociecha W., *Chodecki Stanisław*, w: PSB, t. 3, Kraków 1937, s. 352-354.
- Quirini-Popławska D., *Karnkowski Jan*, w: PSB, t. 12, Wrocław-Warszawa-Kraków 1966-1967, s. 73-74.
- Quirini-Popławska D., *Kretkowski Mikołaj*, w: PSB, t. 15, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 284.
- Rybus H., *Prymas Maciej Drzewiecki: zarys biografii (1467-1535)*, Warszawa 1964.
- Sławiński T., *Kretkowscy i ich dzieje od połowy XIV wieku*, Warszawa 2011.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu*, oprac. A. Bor-kiewicz-Celińska, z. 1-2, Wrocław 1980-1981.
- Spieralski Z., *Kamieniecki Mikołaj*, w: PSB, t. 11, Wrocław-Warszawa-Kraków 1964-1965, s. 517-520.
- Strzelecka A., *Krajewski (Krajowski) Mikołaj, zwany Primus (zm. 1498)*, w: PSB, t. 15, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 113-114.
- Szybkowski S., *Król Jan Olbracht wobec możnowładztwa ziem środkowopolskich*, w: *Jagiellonowie i ich świat. Dynastia królewska w drugiej połowie XV i w XVI wieku*, red. B. Czwojdrak, J. Sperka, P. Węcowski, Kraków 2016, s. 303-330.
- Trawka R., *Kmitowie. Studium kariery politycznej i społecznej w Polsce późnośrednio-wiecznej*, Kraków 2005.
- Uruszczak W., *Najstarszy sejm walny koronny „dwuizbowy” w Piotrkowie w 1468 roku*, w: *Narodziny Rzeczypospolitej: studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowo-żytnych*, red. W. Bukowski, T. Jurek, t. 2, Kraków 2012, s. 1033-1056.
- Uruszczak W., *Sejm koronacyjny w 1507 roku w Krakowie*, „Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego”, 7/2002, s. 111-121.
- Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski i in., red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992.
- Wiesiołowski J., *Ambroży Pampowski starosta Jagiellonów*, Wrocław 1976.
- Wilamowski M., *Strzeżowski Mikołaj*, w: PSB, t. 45, Warszawa-Kraków 2008, s. 77-79.